

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. Kéziratokat nem adunk vissza.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szerzőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Évesz évre	4 ft.		
Félévre	2 -		
Negyedévre	1 -		

A hit és erkölcs egymáshoz való viszonya.

A jelenkor felvilágosodott nemzedéke gúnyos megvetéssel beszél mindenről, a mi fölött a liberalizmus szellemi törpéi már pálcát törtek. Elválasztja, külön állónak nevezi az erkölcsi világrend sok oly tényezőjét, melyek az okszerűség törvénye szeriut folynak egymásból. Ezt teszi a hit- és erkölcesel is. Hitről beszél és nem akarja annak szülötteként az erkölcsöt elismerni. Erkölcsöt hirdet, de tagadja, hogy ez alapját a hitben bírja. Az okozatot független, minden viszonylagos vonatkozástól ment tényezőképpen szerepelteti; gyerekekről beszél s tagadja a szülők lételet. Pedig valamint az ok és okozat, anya és gyermek fogalma egymástól el nem választható, úgy hit és erkölcs egymástól különálló függetleneknek nem mondhatók. —

A hit befoiyása alatt szólal meg a lelki-meret szava, mely az örök törvény visszhangjaként az embert a jó és rossz között lévő különbség megtevésére készíti. A hit vezérli az embert Isten-, önmaga és embertársaihoz való viszonyának megismerésében és ezen hármas viszonyból folyó kötelezettségek teljesítése által jut az ember erkölcshez. Tehát miként az erkölcs alapja a hitben van, úgy tényeink erkölcsi motívumait a hit adja meg nekünk.

Ezek így lévén, világos, tagadhatatlan, nyílt igazsággként fog állani mindig, hogy az egyén, társadalom, nemzet csak addig lesz erkölcsös, addig tartja meg az erkölcsös rendet, míg lelkében a szent hit tüzének lángja lobog és aszerint él. Mert hit nélkül az erkölcs már nem erkölcs többé, hanem emberi gonosz szeszélyek átkos változandósága. Ezért mondja ide vonatkozólag a nagy tudomány Hettinger: Válaszd el az erkölcsöt a vallástól és a vallást az erkölcsötől s azt választottad ketté, a mi eredetileg a legbensőbb életegységre volt egybe kötve. Erkölcs vallás nélkül gyökeréről levágott fa. (Apolog, I. 548.)

A ki az igazi erkölcsnek közhasználatban lévő fogalmát ismeri, az tudja azt is, hogy az emberi életet képező összes cselekmények csak annyiban erkölcsösök, a mennyiben a lelkiismeret által megnyilatkozó örök törvény mértékét megütik, és az emberi

törvények betartása csak úgy ad tényeinknek igaz erkölcsi jelleget, ha ezen törvények az örök törvénynek kifolyásai. Amde hit nélkül lehet-e az erkölcsiség fentartására irányuló, Isten akaratának megfelelő törvényt alkotni? Nem lehet! Mert a ki eldobja a hitet, az megveti az erkölcsiség mértékét és az így bár halomszámra írt emberi törvények csak korlátlan vad szeszélyeknek lesznek fegyverei.

Az igazi erkölcs a tulvilági létre helyezi álláspontját és képesíti az embert, hogy önmagán fölül emelkedjék. Amde ez ismét csak hit által lehetséges. Mert a hol hit nincs, ott minden felsőbb tekintély nélkül csak ember parancsol; ember a törvényhozó, ember az alattvaló és így az igazi erkölcshez szükséges alap hiányzik. S ha látszik is az erkölcsnek némi színezete, az csak ámitó csalfa fény. Mivel a hol nincs isteni igazság, isteni félelem és szeretet, a hol hiányzik a léleknek Istenhez való emelése: ott nincs az erkölcsnek lényege és nem bírja ama magasabb erőt, igazi heusóséget és valódi mélységet, mely a hitből fakadó erkölcsnek állandó, meg-hamisíthatatlan tulajdona. —

Nincs erkölcs hit nélkül! Mert az igaz erkölcsből erény kívánatik. Már pedig a hit az első és legfőbb erény, melyen valamennyi más erény alapszik. Ezért mondja a Trienti szent zsinat: „Fides est radix et fundamentum omnis justificationis“ (Sess. VI. c. 8). Téved tehát a felvilágosodottságával kérkedő jelenkor gyermeke, midőn hit nélküli erkölcsével dicsékszik, mert elvetvén az erkölcsnek századok viharában népek életével szentesített fogalmát, nem tud különbséget tenni az erény magasztossága és a bűnrütsága között, miáltal büszkeségét jellemző szegénységét árulja el és minden igazat és nemeset fitymáló lelki romlottságáról tesz bizonyosságot.

Erkölcs hit nélkül annyi, mint boldogság öröm nélkül, mennyország Isten nélkül. A ki azt állítja, hogy az erkölcs hit nélkül lehetséges, az tagadja, hogy van egy örökké élő Isten, ki nek hatalma alatt áll ég és föld, tagadja, hogy van egy örök életre teremtetett lelke, mely neki a látható világgal szemben fölényt biztosít. S ezzel ki is mondotta az erkölcs-telenség tanát, mely feldulja az Isten és ember kö-

zött lévő ama benső viszonyt, melyen minden fensőbb szellemi élet nyugszik. De ez még nem elég! Mert midőn boldogság után sovárgó lelke az atheizmus és naturalizmus sivár mezején nem talál nyugalmat, a kétségbeesés rémes pillanatában saját kezével oltja ki nyomorult életét. —

Vannak — fájdalom — a mai társadalomnak tudományokkal büszkélkedő gőgös hangadói, kik megvető kicsinyléssel beszélnek a hitről s nyiltan kérkednek azon önámítással, hogy ők hit nélkül is lehetnek erkölcsösök. Amde ezzel csak azt bizonyítják, hogy nem ismerik az igazi erkölcs lényegét. Hisz lehetnek ugyan a hívő és hitetlen ember tényei külsőleg hasonlóak, azonban a józan gondolkodónak nem szabad feledni, hogy a tettek valódi értékét ama benső láthatatlan érzés adja meg, melyet a hitbéli meggyőzés teremt az ember lelkében. Ezért mondja egy híres encyclopaedista: „Miként az empirikai bölcselő azt képzeli, hogy a teremtmények Teremtő nélkül is létezhetnek, akként az erkölcsi élet empirikai fontolgatója is azt hiszi, hogy a kötelességheli tettek tökéletes értékkel bírnak akkor is, ha nincsenek semmi vonatkozásban az erkölcsi törvény alapjával és céljával. Mindkettő csak látszat, vagyis csak felületes gondolkodás látja így.“ (Richter Encyclop. III. 46)

Hasztalan hirdetnek tehát a materializmus hívei erkölcsöt hit nélkül, mert az valaminem boldogíthatja az egyént, úgy nem képezheti a társadalmi jólét biztos alapját. Népek élete, nemzetek története igazolja, hogy az állami élet csak hiterkölesi alapon állhat fenn. Azért már Plátó ekkép szól eszményi államának polgáraihoz: „Isten, ki mindennek kezdete, központja és vége, mindent egyenes úton vezet célja felé, ... megbünteti azokat, kik az isteni törvényeket megvetik. Világos tehát, hogy mindeki az Isten vezetését tartozik követni.“ (De Republic. IV. 719). Cicero pedig azt mondja: „Nem tudom, vajjon az emberi társadalom mikép maradhat fenn, ha az istenek iránti ájtatosság megszűnik“ (De nat. deor. I. 2) Az istentelen Voltaire is beismeri, hogy „a hol állami élet van, ott mindenütt szükséges a vallás. A törvénynek a közerkölcsiség őrei, a vallás pedig a magán élet fölött őrökdi.“ — Avagy nem ezt bizonyítja-e szent Agoston, midőn így szól: „Minden jognak az erkölcs az alapja és minden igaz erkölcsnek a vallás.“ (De Civit. Dei IV. 4)

Tehát szerepcséien, nyomorult az a nép, bukni kell annak az államnak, mely hit nélküli erkölcsben keresi boldogságát. Egyes államok, hatalmas birodalmak elveszének, mi szükségképi következménye volt a beállott hiterkölesi feloszlásnak. Elveszének, mert pusztulnia kell az országnak, melyben a hit nem őrökdi az erkölcs fölött. Ide vonatkozólag mondja a költő:

„... ledült már a nemz. Ilión,
A büszke Karthago hatalma
Róma s erős Babylon leomlott.“ *Berzsenyi*

Ezek alapján, vajjon mit mondhatunk a jelen állapotokról? Egy tekintet és azonnal feltűnik a rémséges jövő. Hisz nemcsak elválasztották az erkölcsöt a hit-

től, de ez utóbbit kezdik teljesen elvetni. — Pedig „nyole századnak vérzivatarja közt“ ez tartá fenn a nemzet lelkében a „régí erkölcsöt“, ez ada a magyaroknak „spartai férfí kart, mely győzve győzött s „ostromokat mosolyogva nézett“. Oh ha most megszólalna Berzsenyi lángleike, ha porba sújtó szemrehányással kiálhatná ismét: „Romlásnak indult hajdau erős magyar“; s lelkének keservében megkérdezné újra: „Mi a magyar most?“

Kovács Mihály.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből

Összeszedgeti: *Kovács Gyárfás.*

IV. Plébániák.

A.) Deés — a reformáció alatt. Főszülyt e Tarlózásomban a reformáció utáni eseményekre fektetvén, azért — no még a történelmi konnekszió megtartása végett is — a reformáció alatti eseményekről röviden megemlékszem.

Ismeretes, hogy a protestantizmus, a római, vagyis katolikus vallás ellen való ágítálás, s ennek gyümölcsei az ugynevezett reformációban, Erdélybe Németországból hoztattak át. Nálunk legelőször a szászok között talált búján termőföldre. Mert ők Németországgal nemcsak kereskedelmi kapcsolatokban, hanem gyermekeik magasabb kiképzetésének körülménye folytán is mintegy szellemi összeköttetésben állván; papjaikat is többnyire onnan hozták. Ez volt oka, hogy Luther irományai és tanai 1520-ban már ismeretesek voltak a szászok előtt, kiknél az új tanok apostolai két hit-hagyott és szökevény szerzetes — Ambrus nevezetű és Vich Kondrád voltak, kik Pemflinger szász ispán pártfogása alatt hirdették Luther tanait, miknek első következményei voltak, hogy kezdetben a szebeniek (1529) — s azután 1530. évben Honter Jánossal élükön, ki a protestáns eszmék gyorsabb propagálása végett még nyomdát is hozott tanulmányai végeztével Németországból — a brassóiak lettek Luther követői¹⁾. Majd 1544-ben őket követte Segesvár, hol Crocaeus Lukács — Musna, hol Vince nevű — Berethalom, — hol Solicaeus Ferenc — Medgyes, hol Alterberg Bertalan — Beszterce, hol Cerasius (mások szerint Caesarius) Albert és Teuscher Albert stb. voltak a lutheranizmus új hirdetői.²⁾ „Tíz év múlva Kolozsvár — Heltai Gáspár és Omláti nevű prédikátorok vezetése mellett és a székelyek is követték a szászok példáját a Perényi Péterek és Balassa Imrékben hatalmas támogatókat nyervén, míg Bebek Imre, Csáky Mihály és Kálmánesebi Sánta Márton, mint gyulafehérvári kanonokok aposztázájuk s így katolikus hitük megtagadása által mozdították elé a hitben való könnyelműséget, kiknek aposztata gárdájában szerepelt Dévai Bíró Mátyás is — a magyar Luther.“³⁾

Kolozsvár utánzója lett Deés is. Áttérése az 1540—43 időközre esik. A kereskedést folytató és üzö lakosság fogékony volt az új eszmék iránt s még fogékonyabb volt a Deés keblében levő Ágoston-rendű szerzet, mely követte a

1) A protestantizmus történelmi fejleménye Udvardy Ignác 149 — 151. l.

2) Benkő Transsilvaniája. Tom. II. 126. l.

3) Buday Esaiás Historiája. II. Köt. 73, 118—119. l.

szertetükből kilépett Luther példáját; ennek nézeteit nem csak elfogadta, hanem hirdetője lett és sokat nyert meg a reformációnak, melynek Deésen első apostolául István (Paly) és Lajos mesterek, mint az eklezia fő lelképásztoraí tünnek fel. — Mindazonáltal a parochialis egyház (Szent István templomának) papjai 1554. év tájára nyíltan még nem szakítottak a katolikus hittel, melynek utolsó lelképásztora Lutherati Agoston, még mint katolikus pap 1554-ben halt meg. Utána Ferdinánd király Oláh Miklós esztergomi érsekkel egyetemben Fekesházi Pál presbytert nevezte ki a deési Óvárban levő kápolna igazgatójává, de állását el nem foglaltatta, mert már a *lutheránusok* — az „*új keresztények*“ uralkodtak itt a helyzetet, kikkel szemben a katolikusok „*bátevány-ímádóknak*“ csufoltatnak⁴⁾.

A Lutheránizmus csak 1557-ig — tehát kevés ideig tart. Mert „mint másutt, ugy Erdélyben is a hitújítók meghasonlottak s külön felekezetekre oszlottak. Első volt Kálmánesehi Sánta Márton, azelőtt gyulafehérvári kanonok, utóbb Luther követője, később Kálvin felekezetének buzgó bajúoka, ki először Debrecenben, utóbb Erdélyben terjesztette a genfi tanokat. Azok sikeresebb terjesztésére Peregí Lőrinc, Fodor Bálint és Szegedy Lajos prédikátorokkal szövetkezett; de nyílt szakadás még csak a csengeri zsinaton 1557-ben (Erdélyben 1564. ápril 1-én Enyedén tartott zsinat alkalmával) — következett be. Tanítványukat magyar hitnek nevezték és sok hazafi az így keresztelt helyvét vallást már csak nevéért is elfogadta. Sok magyarnak Kálvin száraz, prózai és minden költőiségből kivetkezett tanítványa tetszett inkább és így Kálmánesehinek sikerült a más alakba ültötetett bitejtást terjeszteni.“ Legelőször a hatalmas Petrovicsot téríté meg.⁵⁾

E nagy bódítást Kálmánesehi halála után a Debrecenből bejövő Méliusz (Juhász) Péter juttatta diadaira. Deés város reformálása is közvetve neki tulajdonítható. Deés közvetlen kálvinista reformator Polus László presbyter volt ki a legnagyobb buzgósággal munkálkodott az új egyház híveinek szaporításán és megerősítésén szóval és tettel a templomban és azonkívül. Az egyház számára hagyta összes vagyonát. E végrendeletet János választott király 1563 június 31-én erősíté meg.⁶⁾

Azonban Deés város a Kálvin-vallásban egyelőre nem volt állhatatos. Ebben csak 1566 tájára maradt. Mert a fennebb nevezett enyedi gyűlésen elnökölt Blandrata György, a fejedelem orvosa, az ottan vita-koszort nyert Dávid Ferencet, a magyar lutheránusok superintendensét, később a kálvinizmus követőjét igen megszeretvén, s őt a fejedelem II. Zápolya János udvari papjának Alesius Dénesnek elmenesztése után, ennek helyébe felvétetvén: unitárius eszméinek követőjévé megnyerte. Ez a Dávid Ferenc aztán legelőször magához bódítja a kolozsvári iskola lectorát Karolyi Pétert, majd ugyanazon iskola rectorát Sommer Jánost, kinek hatalmas ékesszólása révén 1570-ben esakuen az egész Kolozsvár unitárius lesz — sőt maga a fejedelem és környezete is az unitárius vallást veszik fel.⁷⁾ Mikor aztán kolozs-

vári kálvinista pap Heltaí Gáspár is, hogy a dusás egyházi jövedelmétől el ne essék az unitáriusokhoz pártol át,⁸⁾ miért második Midásnak nevezék.

Ezek után — ha már a vallási meggyőződés is oly könnyen forgatható volt, mint a köpeny: — mit tehetett Deés is egyebet? Kolozsvár példáját követé; mert, mint annyi más, korának állhatatlanságot elaruló példáját követve — az elébb rendre követett két vallást — a lutheránust és Kálvin-félét, egy harmadikkal, az *unitáriussal cserélte fel*, melynek elterjesztésében a városra és egyházra legnagyobb befolyással volt Hagymási Kristóf, a király tanácsosa, Deés, Deés-Akna és Vech ura s Belső-Szolnok-megye főispánja. Az ő tekintélye döntő hatással volt a hit-térítés ügyében. A vidék reá függesztette szemét s töle, mint fúrától várta sorsa javítását. A város az unitarizmus érdekében oly tevékenységet fejtett ki, hogy a közelfekvő helyeknek is irányadója lett. Deésakna, Szent-Benedek, Némában stb. hol azelőtt szürke barátok laktak, a deési bebíró nemeselek voltak a hitújítás apostolai és terjesztői. Legelső unitarius papja a városnak Fejérvái Márton — Martinus Albinus volt. Az ő hathatós szónoklatai és elvei folytán, melyeket a szöszékről mindenütt hirdetett, hallgatóságban buzgó követőkre talált és így a város unitáriussá tétele rohamosan következett be. Utolsó unitarius pap Deési Jó Lukács volt. 1608—1609 táján halt meg.⁹⁾

Az unitarius vallás tehát rövid életű volt. Oka pedig ennek az, hogy a Bászta-pusztítás és öldöklés a lakosokat annyira kiirtotta, hogy a szájbagyomány szerint csak 63 család maradt fenn. Eként a lakosság kipusztíttatva, számban és erőben nagyon meggyengült az unitarius vallás, — meg különösen akkor, midőn Báthori Gábor a Szilágyságból, Bethlen Gábor pedig Debrecen és Miskolc tájékáról a pusztán álló helyekre új telepéseket hoznak.¹⁰⁾ Mert ezek ev. ref. vallásnak levén s vallásfeleik túlnyomó számával a kevés számú unitariusok töle emelkedve, ezeket lassanként magukba nyelték. — De az unitáriusság megcsappadásának, jobban mondva — megszűnésének egy más körülmény is vala oka. Az t. i., hogy az 1638. év július havában Deésen Rákóczy György elnöklere alatt gyűlés tartatván, itt kívánták többek közt e hittétel elfogadását is: „hogy az Úr Jézus Krisztusnak az Atya Istentől adatott Istenségét vallani, igaz Istennek hirdetni kell és imádni és segítségül hívni, segítséget töle kérni. Ez ellen se titkon, se nyilván ne tanítson, se ne szóljon, sőt aszerint tanítson, prédikáljon, énekeljen. Ugy a Jézus Krisztust isticai tisztelettel imádják és directe segítségül is hívják úgy, mint a kinek hatalma nagyon idvezíteni s elkárhoztatni az embereket.“¹¹⁾ Az unitariusok hitelveikkel ellenkező ezen vallástételt el nem fogadva: egyszerűen szombatostoknak — Pécsi Simon követőinek tekintettek, kik a vasárnap megretésével a szombatot tartják, disznóhúst nem esznek és egyedül az Atyaistennek nyújtanak tiszteletet.¹²⁾ Miért a szombatosság vádjával sújtott unitariusokra ki lett mondva a rettenetes ítélet, melynek értelmében őket — a szombatostoknak tar.ott unitariusokat — Rákóczy György a Bászta-féle pusztítás alatt leégett régi

4) Kádár József „A deési ev. ref. egyház története.“ 41—42 l. 5) Udvaray Ignác „A protestantizmus tört. fejleménye 152. l. és egy kézirat a deésaknai ev. ref. lelkesi könyvtárban, továbbá Buday Esaiás említett historijája II. k. 123. l.

6) Kádár József „A deési ev. ref. egyház története“ 43 l.

7) Benkő „Transsilvania“, Tom. II. p. 130—131.

8) Kézirati ev. ref. egyh. történet a deésaknai ev. ref. lelk. könyvtárban.

9) Kádár emlegetett műve 43, 45, 57—59. l.

10) Deési Emlek. 1893. é. 56. l.

11) Kádár említett műve 71. l.

12) Benkő Transsilvániaja II. k. 41 l.

ágostonos templom falai közé zárhatja, majd javaikat elvéve s százanként vasra verve küldötte várfogságra, másokat meg agyonköveztetett. Pécsire a törvény értelmében a jóság és fővesztés büntetése szölt, de kegyelemben részesülvén, Udvarhely-Szenterzsébetben elhal.¹³⁾

Eszerint Deésen az unitárius vallás — a szombatosság titulusa alatt — formaliter kiirtatván, feumaradt csupán az ev. ref. hitvallás.

Igy tehát — konkludálva a felhozottakból, Deés a reformáció idejében először volt lutheranus 1557-ig. Innen 1570-ig ev. reformatus, 1570-től a Bászta-féle pusztítás idejéig (1603) unitárius. Ez időtől 1638-ig ev. ref. felekezettül volt kevés unitáriussal, kik aztán előbb említett deési gyűlésen kiirtatva — utánuk csak az ev. ref. felekezettiek maradtak fenn a városban.

Ugy hiszem, felesleges említenem, hogy a katolikus intézmények és vagyion is eme vallások csere-berés változandóságai szerint — cseréltek gazdát. Tehát a maig fennálló piactéri István-templom lutheranus, majd ev. ref., ezután unitárius s végre ismét ev. ref. lett és az ma is.

Az Ágoston-szerzet s Szent István egyházának és templomának birtokai az 1556-ik évben tartott kolozsvári gyűlés értelmében az állam részére lefoglatatván, szabad adományozás tárgyai lettek, melyeket aztán a fejedelmek egyes hű embernekek ajándékoztak, vagy részben a protestánsná vált ecclesia javára visszaengedtek. Így jutott az Ágoston-rend zárdájá a Rákócziak, később a Hallerek, majd ismét a kinstári birtokába. Az Óvárban levő kápolna*), a hozzátartozó birtokokkal a Báthoriak birtokába ment át. Az ecclesia többi javai a Hagymásiaknak adattak s egyes vitéző férfiaknak. A két nagy templom — a piaci „István“- és a lentebb fekvő Ágoston „Mária-Magdolna-féle“ is — protestánsokéi lettek. Az előbbit most is bírják az ev. reformátusok, az utóbbit, mint jelezve volt, a Bászta-féle dúlások idején tűz martaléka lett. stb. stb. stb.

De tovább nem tűzöm e sorokat. Bár kicsiben, de hiszem, hű képét adám azon eseményeknek, melyek Deésnek — vallási mozgalmakban gazdag és változatos életét a reformáció idejéből élénk tárák.

(Folyt. köv.)

A mi volt.

Csillagszemével letekint reánk a hallgatag éj . . .

Tiszta, kék az égbolt, csöndes a falomb, — mintha hallgatónék: visszajő-e a vihar, mely imént oly kegyetlenül bánt vele! . . .

Ki sejténé a nosztalgia, ábitat-lehellő estét látva, mi-

¹³⁾ Deési Emlék 1893. Weress Dezsőtől 56-57 l. és Benkő Tarnssivánijára 242 l. A szombatosok eleni országos intézkedések olvashatók Veszely Károly „Erd. egyh. törf. adatok“ 246 és 255 lapjain is.

¹⁴⁾ Kádár József „A deési ev. ref. egyház története“ 54, 61, 62. l.

^{*)} Ezen, — valamint jelen Tarlózásban említett egyéb kápolnái Deésnek, melyek a régi kath. egyház fényét hirdették, most csak emlékekben élnek. Az idők viharai elpusztították.

előzte meg ezt! ? Én láttam miként dühög, hosszú száműzetés sejtelmétől felkorbácsolva — a déli szél . . .

Tépett, zúzott, tört, vert és vágott mindenfelé . . .

Egy magányosan álló fácska, utolsó levelétől sehogy sem akart elválni; hosszan, elkeseredetten folyt a harc: kell-e mondanom, melyik lett a győztes?!

És most . . . mily esend, mily fűdőhirdető béke!!

Igy szokta bevonni a jámbor ámitás fátólával a jelen azt, a mi volt!

De a figyelmes szemielőt nem vezeti tévútra ez a hangfátyol: ő hallja a letépett lomb sohaját, mely léptek alatt halkon feljajdul s megérti ebből, mily zsarnok erőszak esett az áldozatúl; a kopár ágban, mely esiggedt néma megadással a legbe nyúlók, miútha önként vált volna meg a rajta termett lombtól, — ő ég felé nyúló imádkozó kart lát, mely boszúért esd a rajta ejtett bánatért és föltámadást kér az elvesztett létért; — a hideg harmatesepben, mit arcán érez, fölismeri a meggyilkolt, a haldokló üdvnek végső bánatos könyvét; s bár újra csöndes, kék és csillagos az égbolt; bár mozdulatlan a falomb: ő átérti, átérzi azt, ami volt!

A csillagok fényéről le, sötét árnyakra esik tekintetünk. Mi veti ez árnyakat?

Világosság, mit emberi haladás tűzött utainkra; lámpafény . . . Oh áldott haladás! Léted földadata világosságot terjeszteni és annak tartama is ehhez van kötve: csak addig élhetsz, míg fényt terjesztasz . . .

Világosságot!! Oh minél több világosságot!!

Haladás fényét az agyba; malasztos erény sugarát a szívébe . . . Ha tévedtünk az igazság keresésében; ha szunyadtunk a jónak gyakorlásában: legyen sorsunk az, ami lesz ezen csillagok hajnalban; öntsön végig bennünket lángözönével a mindenható, ébresztő napsugár: a hit, a szeretet; és tűnjék el egy boldog, dicső jövő előtt a jelennek csillag- és lámpafénye, — hogy az új verőfény ragyogása mellett elenyésszen az, ami volt!

„Ami volt, az elmúlt“ szokták mondani példabeszédes öregeink . . . A mulandóság!! Oh mily bangosan szólal meg ilyenkor minden atómban!!

Mulandó a zengő dajkadal, az élet lóosz korából még visszhangja is csak egy-egy választottak lelkében esendül meg: („Cserebogár sárga cserebogár!“), mulandó az élet édes, búbajos lepkekora, a gyermekélet, ez a bútalan, virágról virágra szállongó tavasz, . . . egy-egy ilyen kis lepkét elér a zápor, lemossa himporát és ott hagyja a föld sarában; egy másikat valamely oktan okoskodó fűrdet meg, hogy simák legyenek szárnyaeszkái . . . Oh, nem tudják, mit véne nekik!!! Mulandó — s tán valamennyi között legmulandóbb az ifjúkor tündérszaka, az a sirva-nevető, pererről perere élő, egy névben, egy hangban, egy szemsugarban létező üdvkorszak . . . Elmúlik s fölvaltják az anyagi gondok. — És ezeken megtörik a lét örök törvénye, mert ezek — tájadal m — nem mulandók! . . . Aki nek nincs, az öregségére lesz: balzsamos múmia; — a kinek van, s ugyan hány kerül, akinek ne volna? abból zakatoló, pihenni nem tudó gép válik. — De fedje bár gyémántdiadem az agyat, vagy viselje az élet töviskoronáját, csak azt kopogja ez is, amaz is: „Hol van az, ami volt?!

És én mégis tagadom, hogy elmúlt legyen az, ami volt.

... Én nem hiszek az elmúlásban!! Olyan vagyok, mint a fentírt, figyelmes észlelő; mindenütt látom azt, ami elmúlt vagyis nem látom, hogy holnap elmúlt volna az, ami ma még van: a jelen — igaz — múlttá lesz, de nem semmivé, csak emlékké, csak tanulsággá... Ami nemes, szép és szent, az örök... Nincs elveszve az, ami volt...

Avagy ki tudna elfeledni egy imádott anyát, egy forrón szeretett hitvest, egy tűzpróbás barátot?!

Mely nemzet tudná a megsemmisítés örvényébe ejteni: Petőfit, Széchenyit, Deákot?!

És miért nem vész el hát Ephraimesnek s a hozzá hasonlónak neve?! Ama diesök lelke szőmörönként szapor-kázott széjjel a mindenségben, hogy végyát öntsön szellem-bajnok utódaiba, hozzájuk emelkedni; ezeké az éj homályával ótvadott egybe; ott suttogja a tévelygő párnái fölött, a kísértés óráiban, midőn gonosz terveket forralnak: „Ne ne!!“ — Sorsod az enyémhez lenne hasonló!! Hogyan múlt volna el az, ami volt!!

A ki az elmúlásban bizs, az kétkedik az öröklétben... Az én hitem ezt valja, amaz tagadja!... S ezen hitetlenségem különösen a sirkertre terjed ki, hová andalgásaim között — ime — eljutottam s hová éppen ma aunyiaui zarándokolnak...

Miért, kiért jövünk ide?! Nem azokért, a kik voltak, azért, a mi volt?!

És én elhagyjem azt, hogy ennyi szent érzélem melege nem hat le a hant alá; hogy ennyi forró könnyet a temető érzéketlen földje iszik be csupán!! E milliárd sugara a kegyeletnek — egynek sem világít drága elhunytaink közül; e lelkes énekésre nem nyílik meg a koporsó a föld alatt és nincsen szellemalak, ki minket a sírkő felett imádkozni lásson?! Mert mindaz, amit éreztünk a drága „voltak“ iránt, elmúlt, s mindaz, mivel ők viszonyozták lelkünk legszebb hevüléseit, csak „volt!“

Mily esztelen tömeggé törpülne ez a — kegyeletében oly magasztos embercsoport; mily dőre álca volna e sok ihlett arc, ha az a tau állhatna fenn, hogy elmúlt minden, a mi volt!

Miénk a jelen, miénk a jövő; az övék ne lehessen időszak?! A sok letűnt év, a sok nehéz munka, a sok nemes érzés, illanós semmivé lett volna?!

Változunk, de nem múlnak el; javulunk, tökéletesedünk, hitünk valósággá, az ige testté, az ígélet gyönyörre és üdvé lesz; és mindeme haladásnak szilárd alapja a múlt... Hogyne tapadna ilyenkor szent örömmel a keresztfára hívő szemünk; hisz nagy költünk, a midőn újra s újra feljajdult, hogy:

„Elhervad a rózsá, lehull a levél.“

a kigyúlt csillagok féryénél ezt látja üdvösségünk szent jelére írva:

„Kinyílik a rózsá, kihajt a levél!“

Nyljék is a sírokon drága halottainknak, hajtson is ki szívünkben a megújult lelek zöld lombozata; s értse meg, aki a sötétben járt eddig, hogy minden igaz kedélynek szent ereklye, drága emlék, kincsés bánya, reményfájának gyökere az „a mi volt“...

özv. Riszneré.

*KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Bérmaút.

Október 5 én délután 5 órakor a kies fekvésű Hátszeg városba értünk, melynek a zárda előtt felállított díszkapujánál az egyháztanács nevében, tks Lenkes József városkapitány egyházz gondnok úr élénk szavakban üdvözölte a főpásztor úr ő Méltóságát, mire kegyes válasz után a hívek kíséretében a templomhoz ment a főpap, haleyházi díszben a helyi plebános Lány Gyula lelkes szavakban üdvözölvén a főpásztor, az Ur házába vezette. Szokásos szertartás után a következő napi programot fejtette ki ő Méltósága mondván, hogy nem a szép hátszegi tájek látogatására, mint inkább a szívek tájekának megnevesítésére jött e kedves kis hitközségbe. A plebániára beszállván fogadta a tisztelgőket és pedig a róm. kat. egyháztanácsot főgondnoka méltos Nopcsa Elek vezetése alatt, ki készült beszédben üdvözölte a kegyelmes urat, melyre igen kegyesen válaszolt ő méltósága; ezután következett a puji főkegyház tanácsának tisztelgése tks. Török Arpád főszolgabíró és egyházz gondnok vezetése alatt. A görög kat. vicarius fődél Nesztor Miklós gondnoka kíséretében remek latin beszéddel üdvözölte az apostolt, ki színtelen latinul adott kegyes választ a szép és jó kívánatokra. Jött tks Musnay Béla Hátszeg polgármestere vezetése alatt a városi tisztviselők testülete tisztelgési, aztán a járás főszolgabírója tks. Pitsch Sándor úr személyzetével együtt tisztelgett a főpásztor úr előtt. Később jöttek a szerzetesnők tisztelendő M. Anra vezetése alatt. Kis pihenés után az Erzsébet leányiskolájánál a legnagyobb elismerésre méltó működést kitűző nővéreket tisztelte meg látogatásával, megnevezvén a helyiségeket s kivált a szép és a nagy rendben s igen tisztán tartott bazi kápolnácskát. 7 órakor fátylas zene volt. Vots Nándor úr vala a dísz szónok.

Október 6-án reggel 8 órakor kezdette meg a főpásztor a szent misével a szent szertartást. Lány plebános határos beszéde után a főpásztor úr szökött mintegy apostol és beszéde a lelkesültség ama fokát érte el, a melynél a legkeményebb szív is kész az Ur igéinek befogadására.

E szent szózatból mindenki tanulbatott állásához mérten 65 vette fel a bérálás szentségét. A szent szertartás után a szemben lakó vicarius urat tiltette ki látogatásával és meg nehegy elököléséget. Ebéd a piacon levő kaszinó helyiségében volt 52 személyre, a mely díszes és pompás, de a mellett szabályszerű volt. Díszeret a rendezőségnek. Ebéd után a közelfekvő zárdába ment hol az Erzsébet leányiskola növendékei igen szép meglepetésben részesítettek a zene, szavaltat és enek igen jól választott darabjait adván elő. Vots Elia remekelt szavaltatában; a zenedarabok előadása batásos volt, az évek pedig nagyon összhangzott.

E kedves meglepetés után a főpásztor az I. és II-dik osztályos leánykákhoz ment, és a vallás ügy mint más iautárgyakból is kérdeztvén, meggyőződött a gyermekek szép előhaladásáról, ugy a III. IV. V. és VI-dik osztályosok praeciz feleletei a tanítónő nevelői és tanítói szakavatottságáról s tapintatos eljárásáról igen élénken tanuskodtak. A szent képek kelendősége igen nagy vala, mert mindnyája a leánykákknak kapott egyet-egyet, a főpásztor a kedves jó nővéreket sem feledvén el a kiosztásnál.

Igen ők is kaptak emléket, mely előttük jól tudom igen nagy becsesél bir. A fűiskolát látogatta meg aztán, s itt is meggyőződést szerzett mindenről, a mire csak főpásztori figyelme kiterjedhetett az idő rövidsége miatt. A jó P. Botb Názárt és megtisztelte látogatásával a jó hitoktatót, 3 óra után gyász isteni tisztelgetet tartott az elhunytakért szent beszéddel, mely újból főpásztorunk kegyeltes szívére és ragyogó elméjére vall, mert mintegy a holtak segítségével óhajta a lelki halottakat a hitéletre ébreszteni intelmében. 6 órakor szent olvasó mondás volt, a mely előtt és után gyóntatás vala; igen szép számban gyóntak a keves hívő nép

közül. Még férfiak is járultak a töredelem itélő széke elé. A mi manapság ritkaság számba szokott menni. A visitatio ejtetett meg aztán. Izletes vacsora után mindenki szállására ment, hogy a petrozsényi nagy útra előre kipihenje magát. Legyen szabad e helyen a fido vicarius úrnak igen szives vendéglátásáért köszönetet mondani.

Október 7-ikén a plebániáról a vasúti állomásra ment a főpásztor kíséretével, hogy a reggeli vonattal Petrozsénybe jusson. Útközben a puji állomásnál Török Arpad főgondnok úr üdvözölte az egyház nevében a kegyelmes gróf főpásztor és kérte látogatná meg a puji filialist. Innét tovább Petrozsény felé haladtunk a masinával. Nagy kár volt, hogy nem volt tiszta időjárás, mert a természet szépségei iránt érdeklődő főpap igen óhajtott volna látni a vonat mentén elterülő szép tájakot festői pompájában!

A köd fogva tartotta a szép napfényt, ép úgy mint e bűn az emberi szívet elhomályosítja. De azért a Csetatye Bóli még sem kerülte elfigyelmét a főpásztornak. Nemsokára berobogott a vonat az állomásra, a hol az egyháztanács nevében tks Roth Floris úr egy remek beszédben üdvözölte a főpásztor úr ő Méltóságát, mire a kegyes válasz nem hiányzott; a gr. kat. bitközség nevében a gr. kat. főesperes úr üdvözölte magyar nyelven, melyre igen szépen válaszolt ő Méltósága. A templom kapujánál volt a diszkapú, melyen át jöve a templom pitvarában egyházi díszben tdk Székely Károly kaplán fogadta szép szavakban foglalt beszéddel. Egyházi szertartás végeztével a tisztelgők sorát az egyháztanács bemutatása után ppos Andreus János igazgató úr kezdette meg bemutatván a tisztviselő urakat, igen szépen kiemelve üdvözöljében azt, hogy a bányatársulat a petrozsényi 7000 lakos között nagy coatingest képez, mivel 200 tisztviselő, 100 altiszt, 2000 munkás van alkalmazva és elégtelen jégzést meg azt, hogy a bányánál itt Petrozsényben távollatva magát a munkás mozgalmaktól nagyon vallásosan viselkedik; az állami tanítói testület tisztelgett aztán, majd a községi előjáróság, a csendőr hadnagy Varga úr, a posta és távirat, a Petrozsény és Vidéke szerkesztője tks. Zádory úr stb. Ebéd a plebánián volt a bányatársulat által adva, mintán a zárdát előbb meglátogatta és körüljárta kíséretével, a berendezés, építkezés, tisztaság fölött teljes megelégedését fejezte ki ő Méltósága. Ebéd után négy kocsin Anninorát látogatta meg ő Méltósága, az igazgató és a főgondnok urak vezetése mellett kíséretével együtt. Anninora a legújabb bányatelep, mely igen szép jövőre jogosít. A közhírhelyek oldalán hol itt hol ott durrogtak a mozsárágyuk, nagy örömet hirdetvén a bányász népek, melyet főpásztora jöttén érezett.

A diszkapunál a felállított iskolásgyermek éljé hangzott fel, hogy a főpásztor kocsijából kiszállott. A közös imához előtt tks Heinrich Ferenc mérnök úr üdvözölte. Az imához megszűlése után az iskolába ment és ott Rede Frigyes tanító ur által vezetett tanulók jeles feleleteiben gyönyörködött, kérdezgetve a gyermekeket nem csak a hit-tanból, hanem más tantárgyakból is 90 gyermek egy tante-remben egy tanító alatt nagy feladat, de e feladatot igen szépen megoldotta a kitiünő tanító, Heinrich Ferenc úr vil-lájában pompás oszonna várta a nagy vendéget kíséretével. Ennek elfogyasztása után visszatért a társaság és a Szurdok felé kaptatott. Sajnos az esős idő elvert minden kilátást. Vacsora előtt 7 órakor a bányászop hódolatát egy igen sikerült fáklýs menetben fejezte ki a főpásztor úrnak; Schuster ak-nász meglepően beszélt a bányászok nevében. A fekete gyé-mautok ki löttek emelve az üdvözletben úgy, mint a válasz-ban. Valóban gyémántot ér a petrozsényi közhírhírhé! !!

8-dik októberben reggel 8 órakor kezdődött a szent szertartás és 12-ig tartott a bérmálás, mivel 720 bérmál-tatott meg. Igen szívesreható beszédeket tartott a megbérmál-tak és bérmászülékre vonatkozólag magyar és német nyelven.

Délben az igazgató úr szives asztalánál tartott a dísz-ebéd, mely mind a terítéket, mind a fogásokat illetve her-

cegi vala. A zenét még hozzávéve a petrozsényi kitiünő ban-dától olyan valami volt, hogy a megfizettetés remekének nevezhetni. De alig hogy megebédelt a buzgó főpásztor, a tisztelendő nővérek kitiünő vezetése alatt álló társulati kör-bázba ment megbérmálendő a három bérmálkozni óhajtó fekvő beteget. Valóban apostoli eszelekedetet művelt itt is ő Méltósága! Isten fizesse! Már 4 óraker gyász vesernyét mon-dott szép beszéd kíséretében a főpásztor, azután gyóntatott mint kegyesen nevezte testvéreivel együtt. A 136 gyónó közül igen sokat személyesen, mert hisz mindenki ő Méltóságánál, a püspök úrnál akart gyónni. Este a polgárság vallás és nem-zetiség különbség nélkül cigányzene mellett fáklýs menettel tisztelte meg a kegyelmes urat. Zádory Károly szerkesztő úr díszszónoklata tolmácsolta a tiszta hála érzelmeket. Mire azt válaszolá a főpap, hogy nem hajbász ugyan népszerűsége-t, hanem örvend ha megtudja nyerni a szíveket Istennek. Petrozsény megmutatta azt, hivatva van nemsokára irány-adóul lépni fel nemes Hunyadvármegyében!

Október 9-én 7 óraker szent misét mondott. 135 áldoz-tatott és szent beszédet tartott az oltári szentségről; ő Méltósága 9 óraker a szent Ferenc nevű szerzetesnek zárdájába ment kíséretével. E nagyszerű intézmény Petrozsény és vi-dékére a legáldásosabb betelýással van. A málersdorfi anyaház költségen és pedig a finiskolával 100-000 irva százezer forintnyi jelentékeny költségen épült. Petrozsény legszebb helyén fekszik egy igen szép terjedelmes kerttel körülvéve. Ftdó Hundhamner József superior úrnak művészi alkotása, ki mint szakavatott nevelő oly nagy gondnal és figyelemmel építette a zárdát úgy, mint az iskolát, hogy miután veheti bárki is a tanügyi építéséknél.

Legyen e pár sorban a legnagyobb hála-köszönet tolmácsolva ezen jótéteményért a szent Ferenc rendű szerzetes-nök fővezetőinek nemesak a petrozsényi, hanem az erdély-egyházmegye összes híveinek nevében. Aldja meg az édes Jézus őket!!! De e díszes zárdaiskola szellemét szintén a főpásztor úrral szemlélve elmondhatni, hogy a szép külső itt nem esal meg, mert ahogy a négyszázra menő fiú és leány gyermekor középtel felment a főpásztor a díszterembe, mindjárt egy kitiünően sikerült concertben mutatták a be tan-uló leánykák a szellemi előhaladást. A kitiünő zene és ének tanítónók Nicoma és Jakobina nővérek vezetése alatt fényleg remekeltek a kedves lánykák mind a zenében, mind az énekekben, a kis Andreics a hajóeskával (guigo, guigo) meglepett!!

Egy kellemes órát töltött a főpásztor a kedves gyerme-kek koncertjén, aztán rendre meglátogatta az iskolákat és a nagy könyvben teljes megelégedését fejezte ki. A zárdából 11 óraker a magán gymnasiumhoz hajtattott, ott is meglátogatta mind a négy osztályt dr. Simon Gyula áldozat kész igazgató úr vezetése mellett. 1/2 12 kor Petrilla meglátogatására indult ő méltósága, a hol az iskolát meglátogatta Lónyara átment, itt is az iskolát és óvót nézte meg. Nem-különbén az építendő templomhelyet szemelte ki, egy tá-gas téren. Ebéd után kihallgatás volt, a mely alkalommal a petrozsényi lelkeszviszonyok állapotát meglátogatta.

Még ez nap 4 óraker Lupény felé indult Janza Vazul szolgabíró úr kíséretében ő Méltósága és 6 óra tájt már a lupényi állomásnál kiszállt a kupéból, mire tks Szalány Elemér díszmagyarban a perronon lelkes szavakban üdvözölte a főpapot, innen kocsin a diszkapun át a kápolna helyiségül használt telepház elébe jutott, hol a helyi lelkes Buda János négy asszonytól emelt mennyezet alatt szép beszéddel fogadta a kegyelmes főpásztort. Szertartás végeztével a tisztelgés következett. A görög katolikus pap, az igaz-gatósgát Muguet Kolozs vezetése alatt; az izraelita bitközség, a dévai rabbi Herzog Izidor vezetése alatt; a Victoria társulat igazgatója, előjáróság, a gondnokság, a csendőrség. Következett egy fáklýs menet este 7 óraker Szalány Zoltán üdvözlete mellett. Az elszállásolás után a vacsora, mely után a társulat kaszinó helyiségében éjjeli pihenő tartatott a nagy terjedelmű francia ágyakban pattogó tüznél, mert

hideg vala oda kinn a Retyezát háta mögött. Reggel 8 órakor kezdődött a szent mise és beszéd, aztán 192 hívő lélek részvételű a bérnialás szentségében. Két kis lánykát, Erzsébet és Anna névre keresztelt ő méltósága, aztán iskolát látogatott, hol igen szépen fogadták a főpásztort a kicsinyek. Az iskola csak 1892-dik évben vette kezdetét, de már 196 tanuló számlál. A hittanból kérdeztetett a helybeli lelkész, püspök urunk azonban ügyes kérdéseivel igen szép feleleteket csalt ki a kicsinyektől, kivált Wene Morer Mariskától, ki majdnem minden kérdésre kész volt felelni noha még csak harmadik osztályos. Az iskolától az új 1896 jun. 7-től apácák vezetése alatt álló kórházba ment, melynek bejáratánál Dr. Kazender József orvos úr szép szavakban üdvözölte a főpásztort, ki körülnézvé a kórházban az apácáknak szükséges kápolna biányát fel fedezte, különben a látottak telettettségét nyilvánította. Három nővér s egy növendék van alkalmazva a kórházban, kik kellő buzgóságot fejtenek ki a szegény betegek ápolásában. Innen átnent az igazgató urat látogatni nsgos Gergely Ignác kanonok urral. Ebéd alatt több felköszöntő volt. Ebéd után a holtakról megemlékezés tartatott és szent olvasó mondatot és az igazgató urnál feltálat izletes vacsora után Petrozsénybe visszajött a főpásztor, mert a szándékolt éjjeli maradást a beállott hideg levegő megakadályozta. Igen sok áldást osztott a főpásztor megjelenése. Remélhetőleg nem nemsokára díszes templomban dicsőítheti Istenét a buzgó bányász nép a főpásztor úr és a bányatársulat jószágából. Adja Isten! a ki legyen mindig velünk.

Jegyzőkönyv

az erd. róm. kat. Irodalmi Társulat 1897 okt. 21-ki választmányi üléséről.

Jelen voltak: *Ujfalusi József* dr. elnök, *Tamási Aron* alelnök, *Bálinth György* titkár, *Vass Albert* pénztáros, *Csikó Miklós* ellenőr, *Gergely Ignác*, *Steinöser Ede*, *Pál Antal*, *Zlamál Agost*, *Straubert Odön*, *Cserni Béla* dr. választmányi tagok és *Péter János*, dr. *Wagner Sándor* vendégek

Elnök a gyűlést megnyitván, a mult választmányi gyűlés jegyzőkönyvét mely annak idején a társulat lapjában szókás szerint megjelent, hitelesnek jelenti ki. Ezzel jelenti, hogy jobban rendes tagokul ajálkoztak *Miklós István* csikmadarasi plebános és *Körödy Miklós* körmöcbányai tanár urak.

A választmány tudomásul veszi és a titkárt megbizva, hogy nevezett uraknak az alapszabályok egy-egy példányát és a fejeletli okmányt küldje el.

Ez után az elnök figyelembe ajálja az alapszabályokban előirt, és a társulat szellemi életére sok haszonnal járó szakosztályi ülések fölelevenítését; ajánlatos e gyakorlat azért is, hogy a szerkesztő bizottságnak a munkáját megkönnyítse. A küszöbön lévő téli időszak különösen célszerű ilyenmü foglalkozásra. — Tudásul szolgál.

Most az elnök felhívására *Tamási* és *Péter János* dr. számvizsgáló urak előterjesztik a pénztári hivatal legújabb kimutatását, a mint következik:

Pénztári kimutatás

Az erd. róm. kat. Irodalmi Társulat bevételeiről és kiadásairól 1897. június 4-től 1897. október 21-ig.

I. Bevétel:

1) Áthozatal	22 frt 55 kr.
2) Méltóságos Gróf Majláth Gusztáv püspök úrtól alapítottság címen	200 frt — kr.
3) Tagsági díjak címen	178 frt 70 kr.
4) Pályázati hirdetésekéből	66 frt 52 kr.
5) Az alaptökből	90 frt — kr.
6) A forgalmi tökéből	26 frt — kr.
	583 frt 77 kr.

II. Kiadás:

1) A nyomdásznak a „Köznevel.” 24—36 számai és apróbb nyomtatványokért 269 frt 40 kr.

2) Ujságbélyegekre III. és IV. részlet 80 frt — kr.	
2) Expediálásért június-július havakra 10 frt — kr.	
4) Könyvkötőnek	8 frt 60 kr.
5) A mk. adóhivatalnak bélyegilleték címen 15 frt 90 kr.	
6) Az alaptökhöz esatolt	200 frt — kr.

Igy mai napou:	Bevétel:	583 frt 90 kr.
	Kiadás:	583 frt 77 kr.
		583 frt 90 kr.
		— frt 87 kr.

Megjegyezve, hogy még a nyomdásznak 1. évi szeptember horól szóló 76 frt követelése van s már-már e hónap is esedékes, ami szintén 76 frt. Továbbá az expediálásért is aug. szept. okt. esedékes 15 frt. Végül az alaptökhöz is 90 frt tartozunk. — a pénztár állása 253 frt 13 kr. szenvedőleleges állapotot mutat.

Gyűl. 1897. okt. 21.

Tamási Aron, Péter János,
számvizsgálók.

A választmány a kimutatást tudomásul veszi; utasítja azonban a pénztári hivatalt, hogy a hátralékok felhajtása körül serényen buzgalkodjék. Csak így remélhető a 253 frt 13 kr. passivának rendezése. Az időleges felmentvényt megadja.

Erre az elnök előadja, hogy az annak idején tervbe vett rendes évi közgyűlés július elsejéről elmaradt, tekintettel az egyházmegyének váratlanul bekövetkezett gyászára, felhívja a választmányt, hogy most már jelöljön időt ki a közgyűlés megtartására. A választmány a körülmények tekintetbe vételével jövő december 4. délután 3 órat tűzi ki az említett közgyűlés idejéül. Határozza, hogy a már közölt tárgysorozat és megüvő érvényben marad, melyet újból jegyzőkönyvre veszünk és a tagoknak tudomására hozunk: A tárgysorozat tehát ez:

1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Tudományos értekezés. 4. Számadások megvizsgálása. 5. Szerkesztőbizottság választása. 6. Indítványok, melyek előzetesen az elnöknek tudomására hozandók.

Végül az elnök felhívására a *Veszely- emlékek* november 4-én történetű átvételéről és ünnepélyes felavatásáról intézkedik a választmány, olyformán, hogy a szervező bizottság a helyszínen megjelenik, az érdeklődő közönség részvételével szent misét szolgáltat s az emléket átveszi és átadja a borbándi plebánia gondozásába. A végleges elszámolás és az átvételről szóló tudósítás a K-sben közzeteendő.

Egyéb tárgy nem lévén a jegyzőkönyv hitelesítésére *Gergely I.* és *Cserni B.* urakat kéri fel az elnök és a gyűlést bezárja.

K. mint fent.
Bálinth György, titkár.

KÜLÖNFÉLEK.

Meghívó

Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
december 4-én d. u. 3 órakor
a helybeli püspöki lyceum tantermében
RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉST

TART.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Tudományos értekezés.
4. Számadások megvizsgálása.
5. Szerkesztőbizottság választása.
6. Indítványok, melyek előzetesen az elnök tudomására hozandók.

Gyulafehérvárt, 1897. jun. 18.

Ujfalusi József dr.,
elnök.

Bálinth György,
titkár.

— **Püspök urunk ő méltósága Maros-Vársárhelyt** tett e hó 27-én pár napig tartó látogatást. Innen 30-án tér vissza ismét székvárosába; de a jövő hét vége felé újból eltávozik Kolozsvárra, hol a bérálás szentségét már november 7-én fogja kiszolgáltatni. Kolozsvárról Budapestre utazik, hogy részt vegyen a nov. 11-ére összehívott autonómiai gyűlésen.

— **Az aut. kongresszus egybehívása.** A hercegprimás a katolikus autonómiai kongresszust szent Márton napjára, nov. 11-ére hívta egybe, a tagokhoz intézett alábbi körlevéllel:

Magyarország Bibornok Herceg-Primásától.

A magyarországi katolikus egyház autonómiáját szervező gyűlésre a képviselő-választások megtörténvén, hivatkozással ő császári és apostoli királyi Felségének Bécsben, folyó évi május hó 14-én kelt legfőbb elhatározására, a választási módzatok 31. §-ának értelmében, a szervező gyűlés megnyitását Budapesten, a főrendiház üléstermében folyó évi november hó 11-ik napjára, délelőtt 11 órára tűzöm ki. — Az ülést 10 órakor az egyetemi templomban „Veni Sancte“ előzi meg.

A gyűlés első napján egy papi és két világi korjegyző kijelöltetvén, a választási szabályoknak, valamint a meghívó iratnak felolvasása után két egyházi és négy világi tagból álló igazolási bizottság választatik a megbízó levelek átvizsgálására. (33. §.)

Midőn ezeket tisztelettel tudomásul adom és szíves megjelenését kérem, kiváló tisztelettel maradok

Budapesten, 1897. évi október hó 20-án.

Vasary Kolos s. k.,

bibornok, hercegprimás, esztergomi érsek.

A hercegprimásnál bejelentett kongresszusi képviselők, akik a fenti körlevelet megkapták, a következők:

1. A káptalanok részéről: Rajner Lajos dr., Szmeccsányi Lajos, Városv Gyula dr.

2. A tanító szerzetrendek részéről: Kunc Adolf dr., Vajda Ödön, Bita Dezső dr., Frank Ferenc, Csák Cirill dr.

III. A lelkészkeleti papság és a többi szerzetrendek részéről: Prohászka Ottokár dr., Molnár János, Csernoch János dr., Péller Pál, Bakaes Imre, Juriss Mihály, Dúdek János dr., Pozsgay József, Gieszwein Sándor dr., Póda Endre, Stéec György dr., Mamuzsich Mátyás, Fábian Sándor, Párvy Sándor dr., Hován József, Kovács Nándor, Vajdovszky János dr., Pletényi András.

IV. Világi képviselők:

1., az esztergomi főegyházgyéből: Frey Ferenc, Zichy Nándor gr., Márkus József, Esterházy M. M. gr., Majláth Géza gr., Zichy Jenő gr., Lakner László, Pecháta Antal, Marsovszky Endre dr., Hortoványi József dr., Ocskay Rezső sen., Majláth György gr., Chvalibogovszky Sándor, Pálffy Miklós bereg, Pálffy István gr., Ságby Gyula dr.

2., a veszprémi egyházmegyéből: Zichy Vladimir gr., Mócsy Antal, Zichy Aladár gr., Pallavicini Ede őrgróf, Zichy Nándor gr., Hunyady Imre gr., Reinprecht Antal.

3., a pécsi e. m.-ből: Erreth János, Festetich Imre gr., Vörös Mihály, Bittó István, Apponyi Géza gr., Paál József, Haidekker Béla dr.

4., a nyitrai e. m.-ből: Zamoyszky Jenő gr., Kubina

József dr., Micsura György, Schwertner Gyula, Simonyi Semadam Sándor dr.

5., a beszterebányai e. m.-ből: Rimely Antal, Révay Gyula br. Ruffy Pál.

6., a győri e. m.-ből: Esterházy Ferenc gr., Lippay Géza, Reiter János dr., Asbóth János, Ciráky Béla gr., Borsódy Géza dr.

7., a kolocsei fő-e. m.-ből: Petrovác József, Latinovics Géza, Günther Antal dr., Fernbach József, Rédl Béla br., Mladonický Nándor, Tompa Antal, Chotek Rezső gr. sen.

8., az erdélyi e. m.-ből: Györfly Gyula dr., Kornis Viktor gr., Ugron Gábor, Jósika Samu br., Kiss Bálint.

9., az egeri fő-e. m.-ből: Brezovay László, Apponyi Albert gr. (két kerületben), Károlyi Sándor gr., Szapári Gyula gr., Horánszky Nándor, Deseffy Aurél gr.,

10., a rozsnyói e. m.-ből: Molnár Lajos, Wenkheim Ferenc gr., Fábian János.

11., a szeptesi e. m.-ből: Máriássy János br., Salamen Tivadar, Rakovszky István, Zmeskál Zoltán.

12., a kassai e. m.-ből: Timkó József, Majláth József gr., Vicmándy Ödön, Bujanovics Sándor, Szinyei-Merse József dr. jun.

13., a pannonhalmi főapátságból: Ziskay Antal dr.

A többi, itt meg nem nevezett egyházmegyék mindedig nem jelentették be képviselőiket a hercegprimásnak.

A kegyurak képviselői is ismeretlenek eddig.

— **Pályázat.** A miklósvári róm. kat. kántortanítói állomásra pályázatot hirdetek. Jövedelme: 1) Kezeváltásig alappól jelenleg 272 frt 28 kr. 2) Iskol. alappól: 50 frt. o. é. 3) Tempom. alappól 35 frt 20 kr. 4) Erő. alappól 12 frt 50 kr. 5) Stóla és oszpora 65 frt 21 kr. 6) Négy és fél becshold szántó egy tagban. 7) Az erdőszeti hivatal által engedélyezett tűzi fa, mely saját erején szállítandó be. Tiszteletes új lakás, két szoba, téli és nyári konyha, kamra és pincével ellátva. Uj csűr, istálló, tágas veteményes és gyümölcsös kerttel. 8) A falu között, közel a lakáshoz egy heres kert, melyért 15 frt haszonbért lehet kapni. Kötelme: a kántori teendők végzése, és az I—II osztály tanítása. A pályázatok folyó évi november hó 14-ig beküldendők, s akkor a szokásos mise alatti éneklésre is a pályázók felkérhetnek. Miklósvárt 1897 évi október hó 25-én. Császár Károly, lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** Az Udvarhelypálfalvi államilag segélyezett községi tanítói- és ezzel egybekapcsolt róm. kat. kántori állás megüresedvén, erre folyó évi november 15-ig terjedő határidővel pályázat nyitattik. I. a) Tanítói járandóságok: 300 frt évi törzsfizetés, 10 frt iskolatakarítási átalány, szabályszerű korpótlék (jelen ciklus á 30 frt). b) Kötelezettségek: a mindennapi és ismétlő tankötelesek oktatása és a iskola kezelése ill. továbbfejlesztése. II. c) Kántori járandóságok: évi 156 frt törzsfizetés, 24 frt pótlék, 25—30 frt stóla, 50—55 terü kemény tűzifa, beszállítva, 22 hold szántó és kaszáló haszonélvezete, az ez után járó legeltetési, erdölési és makkoltatási jog élvezete; 2 szobából, konyha és kamrából álló új lakás, gazdasági épület, mely áll csűr-ből, 2 istállóból, szinből, sertés és majorság ólból; gyümölcsös és veteményes kert. b) Kötelezettségek: kántori, sekrestyési és harangozó teendők pontos végzése. Csak róm. kat. vallású, fedhetetlen, józan életű, tanítói és kántori oklevéllel bíró egyének pályázhatnak. Pályázati kérvények kelően felszerelve fenti határidőn belül alólirt elnökséghez nyújtandók be. Próbára való megjelenés szükséges. Udvarhely Pálfalva, 1897. október 24-én tartott iskolaszéki és egyháztanácsi gyűlésből. Szabó Elek, rk. lelkész, iskolaszéki és egyháztanácsi elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt